

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА

Критерії оцінювання навчальних досягнень розроблені відповідно до Державного стандарту базової та повної загальної середньої освіти, наказу МОН від 21.08.2013 №1222 «Про затвердження орієнтовних вимог оцінювання навчальних досягнень учнів із базових дисциплін у системі загальної середньої освіти» (Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 1009 від 19.08.2016) [Електронний ресурс] / Міністерство освіти і науки України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1222729-13/stru>.

При розробці критеріїв оцінювання враховано вимоги навчальної програми з основ правознавства: Навчальна програма з основ правознавства для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів (затверджено наказом МОН України від 07.06.2017 № 804), розміщена на офіційному веб-сайті МОН: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.

Критерії оцінювання, запропоновані МОН, є загальними і використовуються як основа, своєрідний каркас, за допомогою якого вибудовується система оцінювання.

ПРАВИЛА І ПРОЦЕДУРИ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ З ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА

Оцінювання є невід'ємною частиною процесу навчання. Оцінювання результатів навчання учнів у закладах загальної середньої освіти урегульовано такими документами:

- Закон України «Про повну загальну середню освіту» (стаття 17);
- Порядок переведення учнів (вихованців) закладу загальної середньої освіти до наступного класу, затверджений наказом Міністерства освіти і науки України 14.07.2015 №2 762 (у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 08.05.2019 № 621), зареєстрований в Міністерстві юстиції України 30.07.2015 за № 924/27369;
- Інструкція з ведення класного журналу 5-11(12)-х класів загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена наказом Міністерства освіти і науки України від 03.06.2008 № 496.

Основними видами оцінювання є поточне, тематичне, семестрове, річне та державна підсумкова атестація.

В організації щоденного освітнього процесу з основ правознавства застосовується не тільки *поточне*, а і *формувальне оцінювання* (тобто оцінювання для навчання), яке передбачає надання учням підтримки, коригує засоби та методи навчання у випадку виявлення їх неефективності, визначає подальші цілі.

Формувальне оцінювання, метою якого є відстеження особистісного розвитку учнів, процесу опанування ними навчального досвіду як основи компетентності,

забезпечення індивідуальної траєкторії розвитку особистості, є невід'ємним складником процесу та здійснюється постійно. Серед шляхів формуального оцінювання вчитель організовує самооцінювання та взаємооцінювання учнями успішності роботи.

Крім вище зазначених видів оцінювання вчитель застосовує **підсумкове оцінювання** (тематичне, семестрове та річне). Підсумкова оцінка за семестр виставляється з урахуванням результатів тематичного оцінювання.

При виставленні *тематичної оцінки* враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми (усна відповідь, тестування, оцінка за практичне заняття, самостійну роботу, розв'язання юридичної задачі тощо).

Семестрове оцінювання здійснюється на підставі тематичних оцінок. При цьому мають враховуватися динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом семестру, важливість теми, тривалість її вивчення, складність змісту тощо.

Річне оцінювання здійснюється на підставі семестрових або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри. При виставленні річної оцінки мають враховуватися: динаміка особистих навчальних досягнень учня (учениці) з предмета протягом року; важливість тем, які вивчались у I та II семестрах, тривалість їх вивчення та складність змісту; рівень узагальнення й уміння застосовувати набуті протягом навчального року знання.

Оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з основ правознавства здійснюється за 12-ти бальною шкалою.

Під час оцінювання навчальних досягнень здобувачів освіти з основ правознавства враховується **рівень сформованості ключових компетентностей та правової предметної компетентності**, складниками якої є:

- інформаційна компетенція: уміння учнів працювати з правовими документами; користуватись підручником, довідковою літературою, мережею Інтернет для самостійного пошуку правової інформації; користуватися зразками юридичних документів;

- логічна компетенція: уміння учнів пояснювати та застосовувати правові поняття, аналізувати правові явища, процеси, визначати причиново-наслідкові зв'язки;

- діяльнісно-процесуальна компетенція: уміння учнів використовувати правові знання для виконання практичних завдань, аналізу правових ситуацій й розв'язання правових задач; здійснювати й пояснювати вибір моделі поведінки в життєвих ситуаціях на підставі норм права й положень законодавства; усвідомлювати відповідальність за власну поведінку;

- аксіологічна компетенція: уміння висловлювати власні оцінні судження, оперуючи такими категоріями як право, демократія, свобода, гідність, відповідальність, права людини; формулювати аргументовану думку щодо суспільних проблем та державних реалій, пов'язаних із правом.

Учні 9-х класів складають ДПА з основ правознавства (за вибором).

Такі ж критерії, правила та процедури оцінювання здобувачів освіти з основ правознавства застосовуються для учнів, що здобувають освіту за індивідуальною формою навчання (екстернат, сімейне навчання, педагогічний патронаж).

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА

Усі види оцінювання навчальних досягнень учнів здійснюються за критеріями, наведеними в таблиці.

Рівні навчальних досягнень	Бали	Критерії навчальних досягнень учнів
I. Початковий	1	Учень (учениця) усно в загальних рисах відтворює один-два юридичні терміни окремої теми. Не виявляє власного ставлення до правових явищ та процесів. Не може провести елементарне самооцінювання власної діяльності за зразком.
	2	Учень (учениця) на рівні «так-ні» усно відтворює кілька термінів, вибирає правильний варіант відповіді із двох запропонованих. Не виявляє власного ставлення до правових процесів та явищ. За допомогою вчителя може провести елементарне самооцінювання власної діяльності за зразком.
	3	Учень (учениця) одним простим реченням передає зміст частини теми, знаходить відповідь на закрите запитання в тексті підручника. Не виявляє власного ставлення до суспільних процесів. За допомогою вчителя може провести елементарне самооцінювання власної діяльності за зразком.
II. Середній	4	Учень (учениця) відповідає на окреме запитання за допомогою вчителя, репродуктивно відтворює частину навчального матеріалу теми одним-двома простими реченнями, формулює визначення юридичного поняття. Не вміє висловити власне ставлення до окремих суспільних явищ і процесів. Вміє провести елементарне самооцінювання власної діяльності, взаємооцінювання за зразком.
	5	Учень (учениця) відтворює окрему частину основного змісту навчальної теми, відповідаючи на запитання вчителя, визначає одну-дві окремі ознаки правових понять. Аналізує

		прості юридичні ситуації за допомогою вчителя, розв'язує тестові завдання середнього рівня складності. Вміє застосовувати знання при виконанні завдань за зразком. Виявляє власне ставлення до окремих суспільних явищ і процесів. Вміє провести елементарне самооцінювання власної діяльності та взаємооцінювання за зразком.
	6	Учень (учениця) у цілому відтворює частину навчального матеріалу теми, у цілому правильно використовує окремі юридичні терміни, аналізує прості юридичні ситуації, розв'язує тестові завдання середнього рівня складності; може користуватися за допомогою вчителя (зразок, пам'ятка) окремими положеннями нормативно-правових актів, розв'язує елементарні юридичні задачі. Виявляє власне ставлення до окремих суспільних явищ і процесів. Вміє провести елементарне самооцінювання власної діяльності, взаємооцінювання.
III. Достатній	7	Учень (учениця) самостійно відтворює окрему частину теми, застосовуючи мінімальну юридичну термінологію, уміє дати визначення понять, аналізує зміст правових документів за простим планом, розв'язує елементарні юридичні задачі, знаходить окремі правові норми в тексті нормативних актів. Виявляє власне ставлення до окремих суспільних явищ і процесів, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. За допомогою вчителя може зробити елементарні висновки та узагальнення. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємооцінювання.
	8	Учень (учениця) в основному володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією; може співставляти, узагальнювати інформацію за допомогою учителя; складати прості таблиці, схеми, аналізувати положення нормативно-правового акта за допомогою вчителя. Розв'язує юридичні задачі середнього рівня складності, наводячи один-два аргументи. Формулює і висловлює власну думку щодо окремих суспільних явищ і процесів. Уміє підтверджувати одним-двома аргументами висловлене судження. Може зробити аналіз окремих суспільних явищ і процесів. Виявляє власне ставлення до

		окремих суспільних явищ і процесів, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. Самостійно робить висновки та узагальнення щодо правових явищ. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємоцінювання.
	9	Учень (учениця) оперує вивченим матеріалом на рівні теми, може самостійно його відтворювати, аналізувати положення нормативно-правових актів, підтверджувати аргументами висловлене ним судження про правове явище; самостійно розв'язувати юридичні задачі достатнього рівня складності. Уміє підтверджувати аргументами висловлене судження. Володіє навичками систематизації та аналізу інформації. Уміє встановлювати елементарні логічні, та причинно-наслідкові зв'язки між окремими суспільними явищами та подіями. Самостійно робить висновки та узагальнення. Має навички участі в дискусії. Демонструє здатність підбирати необхідну інформацію до уроку. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємоцінювання.
IV. Високий	10	Учень (учениця) вільно викладає правові питання, застосовуючи необхідну юридичну термінологію; уміє вирішувати тестові завдання високого рівня; самостійно складати таблиці, структурно-логічні схеми з правових питань, аналізувати правові ситуації. Уміє самостійно підбирати необхідну інформацію до уроку, використовуючи різні джерела інформації. в тому числі цифрові технології. Виявляє уміння аналізувати, систематизувати інформацію з різних джерел, встановлювати логічні, та причинно-наслідкові зв'язки між суспільними явищами та процесами. Використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємоцінювання за самостійно визначеними критеріями.
	11	Учень (учениця) володіє глибокими знаннями, може вільно висловлювати власні судження та аргументує їх, самостійно користується джерелами права; може підготувати повідомлення з юридичної тематики та презентувати його; самостійно вирішує тестові завдання високого рівня та

		правові ситуації. Уміє самостійно підбирати необхідну інформацію до уроку, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі цифрові технології. Виявляє уміння аналізувати, систематизувати та оцінювати інформацію з різних джерел, встановлювати логічні, та причинно-наслідкові зв'язки між суспільними явищами та процесами. Володіє навичками соціальної взаємодії, вмінням самостійно аналізувати різноманітні правові ситуації, перш за все у своєму життєвому середовищі, вмінням самостійно приймати відповідальні рішення і діяти у правовому полі, конструктивно взаємодіяти з суспільством. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємооцінювання за самостійно визначеними критеріями, пропонує шляхи покращення результатів власної діяльності.
	12	Учень (учениця) ґрунтовно викладає правові питання, висловлює власну позицію й переконливо її аргументує; самостійно знаходить, оцінює та використовує джерела юридичної інформації, зокрема наочні, уміє узагальнити вивчений матеріал, використовує набуті знання й уміння у практичній діяльності (участь у дискусіях/дебатах, засіданнях «круглих столів» тощо); може самостійно вирішувати юридичні задачі високого рівня складності, застосовуючи правові знання. Уміє самостійно підбирати необхідну інформацію до уроку, використовуючи різні джерела інформації, в тому числі цифрові технології. Виявляє уміння аналізувати, систематизувати та оцінювати інформацію з різних джерел, встановлювати логічні, та причинно-наслідкові зв'язки між суспільними явищами та процесами. Демонструє практичні навички повсякденного громадянського досвіду – партнерства, взаєморозуміння, лідерства й поваги до інших, ініціативності у прийнятті рішень, відповідальності у спільній діяльності. Вміє провести самооцінювання власної діяльності, взаємооцінювання за самостійно визначеними критеріями, пропонує шляхи покращення результатів власної діяльності.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
З ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА
ЗА РОЗВ'ЯЗАННЯ ЮРИДИЧНИХ ЗАДАЧ**

Початковий

1 Розв'язування юридичних задач учнями з початковим рівнем знань не передбачено. Учні виконують тестові завдання, які передбачають виявлення рівня предметних компетентностей.

Середній

4 Учень (учениця) дає відповідь на окреме завдання юридичної задачі за допомогою вчителя, репродуктивно відтворює частину навчального матеріалу теми одним-двома простими реченнями, формулює визначення юридичного поняття. Учень (учениця) зовсім не розв'язує задачі або розв'язує її невірно; опис та розв'язок є повністю ідентичним опису і розв'язку задачі іншим(ою) учнем (ученицею).

5 Учень (учениця) відтворює окрему частину основного змісту навчальної теми, відповідаючи на запитання вчителя, визначає одну-дві окремі ознаки правових понять. Учень (учениця) розв'язує її невірно, без розуміння необхідної нормативно-правової бази.

6 Учень (учениця) у цілому відтворює частину навчального матеріалу теми, у цілому правильно використовує окремі юридичні терміни, аналізує прості юридичні ситуації, може користуватися за допомогою вчителя (зразок, пам'ятка) окремими положеннями нормативних актів. Учень (учениця) розв'язує завдання без належного теоретичного обґрунтування результатів, але хід розв'язання і результат вірний.

Достатній

7 Учень (учениця) самостійно відтворює окрему частину теми, застосовуючи мінімальну юридичну термінологію, уміє дати визначення понять, аналізує зміст правових документів за простим планом, розв'язує елементарні юридичні задачі за допомогою вчителя, знаходить окремі правові норми в тексті нормативних актів.

8 Учень (учениця) в основному володіє навчальним матеріалом і використовує знання за аналогією; може співставляти, узагальнювати інформацію за допомогою учителя; складати прості таблиці, схеми, аналізувати положення нормативноправового акту за допомогою вчителя.

9 Учень (учениця) оперує вивченим матеріалом на рівні теми, може самостійно його відтворювати, аналізувати положення нормативно-правових актів, підтверджувати одним-двома аргументами висловлене ним судження про правове явище; самостійно розв'язувати юридичні задачі середнього рівня складності. Учень (учениця) дає неповну та необґрунтовану відповідь. Відповідь містить теоретичне обґрунтування отриманого результату, але не завжди посилається на відповідні законодавчі та нормативні акти.

Високий

10 Учень (учениця) вільно викладає правові питання, застосовуючи необхідну юридичну термінологію; уміє вирішувати за допомогою вчителя тестові завдання вищого рівня; самостійно складати таблиці, структурно-логічні схеми з правових питань, аналізувати правові ситуації.

11 Учень (учениця) має гнучкі знання в межах вимог навчальної програми та правил ведення дискусій, аргументовано використовує їх під час розв'язання юридичних завдань, уміє знаходити інформацію у джерелах права та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, доводити власну точку зору. Учень (учениця) дає повну та обґрунтовану відповідь. Вона складається з доцільного і логічного теоретичного обґрунтування отриманого результату, вірного посилання на відповідні законодавчі та нормативні акти, але має окремі неточності у формулюваннях.

12 Учень (учениця) ґрунтовно викладає правові питання, висловлює власну позицію й переконливо її аргументує; самостійно знаходить, оцінює та використовує джерела юридичної інформації, зокрема наочні, уміє узагальнити вивчений матеріал, використовує набуті знання й уміння у ході самостійного вирішення юридичних задач. Учень (учениця) дає повну, вичерпну відповідь. Вона складається з правильного юридичного результату, доцільного і логічного теоретичного обґрунтування виконаних розмірковувань; вірного посилання (за необхідністю) на відповідні законодавчі та нормативні акти.

**КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ
З ОСНОВ ПРАВОЗНАВСТВА
ЗА ВЕДЕННЯ ДИСКУСІЇ**

Початковий

- 1** Учень (учениця) пасивно слухає дискусію і не розуміє її тему, не володіє знаннями з цієї теми.
- 2** Учень (учениця) частково розуміє тему дискусії, але виявляє епізодичні знання з цієї теми в процесі висловлення
- 3** Учень (учениця) розуміє тему дискусії, але володіє незначними знаннями з цієї теми.

Середній

- 4** Учень (учениця) з допомогою вчителя репродуктивно відтворює частину навчального матеріалу за темою дискусії одним-двома простими реченнями.
- 5** Учень (учениця) відтворює основний навчальний матеріал за темою дискусії, здатний з помилками й неточностями формулювати власну точку зору.
- 6** Учень (учениця) виявляє знання й розуміння основних положень навчального матеріалу за темою дискусії. Його (її) думки правильні, але недостатньо осмислені. Учень (учениця) у цілому правильно використовує окремі терміни, аналізує прості життєві ситуації.

Достатній

- 7** Учень (учениця) правильно відтворює навчальний матеріал за темою дискусії, знає основоположні теорії і факти, вміє наводити окремі власні приклади на підтвердження певних думок. Під час дискусії вміє застосовувати метод аналогії.
- 8** Знання учня (учениці) є достатніми, він (вона) застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, намагається аналізувати, встановлювати найсуттєвіші зв'язки і залежність між соціальними (політичними, економічними) явищами, фактами, робити висновки, загалом контролює власну діяльність.
- 9** Учень (учениця) добре володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у ході дискусії, уміє аналізувати й систематизувати інформацію, використовує загальновідомі докази із самостійною і правильною аргументацією. Думки учня (учениці) логічні, хоч і мають неточності.

Високий

- 10** Учень (учениця) має повні, глибокі знання за темою дискусії, здатний(а) використовувати їх у практичній діяльності, робити висновки, узагальнення. Висновок лише частково відповідає тезі або лише частково пов'язаний з аргументами та прикладами.

11 Учень (учениця) має гнучкі знання в межах вимог навчальних програм та правил ведення дискусій, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях, уміє знаходити інформацію та аналізувати її, ставити і розв'язувати проблеми, доводити власну точку зору.

12 Учень (учениця) має системні, міцні знання в обсязі та в межах вимог навчальних програм та правил ведення дискусій, усвідомлено використовує їх у стандартних та нестандартних ситуаціях. Уміє самостійно аналізувати, оцінювати, узагальнювати опанований матеріал, самостійно користуватися джерелами інформації, приймати рішення. Ґрунтовно викладає питання, висловлює власну позицію й переконливо її аргументує; самостійно знаходить, оцінює та використовує джерела інформації, зокрема наочні, уміє узагальнити вивчений матеріал, використовує набуті знання й уміння у ході дискусій.